

dr Katarzyna Lis

„Problemy zatrudniania niepełnosprawnych studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu”

**UNIWERSYTET
EKONOMICZNY
W POZNANIU**

Raport wykonany w ramach projektu:

„Poprawa jakości kształcenia i zarządzania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu”
Raport 1d: Badanie procesu przejścia między edukacją a pracą niepełnosprawnych studentów

Poznań 2021

Szanowni Państwo,

Przedstawiony raport powstał w ramach projektu „Poprawa jakości kształcenia i zarządzania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu”, realizowanego przez Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu i współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, POWR.03.05.00-00-z054/18).

To wielowymiarowe badanie skupiło wysiłki wielu naukowców i naukowczyń i miało na celu prześledzenie drogi na rynek pracy, jaką przechodzą osoby z niepełnosprawnościami studiujące na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Jedną z perspektyw, którą zdecydowaną się przyjąć w badaniu, było spojrzenie na możliwości i wsparcie jakie daje uczelnia w ramach studiów i losy badanych proponowane na gruncie metodologii jakościowej. Jeden z komponentów jakościowych dotyczył badania analizy danych jakościowych dla wywiadów pogłębionych. Efektem przeprowadzonej analizy zebranego materiału jest niniejszy raport, do którego lektury serdecznie zapraszam.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
Charakterystyka badania	4
Wsparcie studentów z niepełnosprawnościami w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu	5
Charakterystyka procesu wchodzenia na rynek pracy.....	15
Zakończenie.....	22

Wprowadzenie

Jakość kształcenia ma ogromny wpływ na możliwości realizacji kariery zawodowej, ponieważ proces edukacji jest bardzo szerokim pojęciem i wpływa na rozwój intelektualny człowieka. Można powiedzieć, że jakość kształcenia jest sumą cech pozytywnych procesu dydaktycznego i obejmuje wiele aspektów kształcenia, z którymi styka się student. W przypadku studentów z niepełnosprawnościami istotny wpływ na jakość kształcenia ma również brak barier architektonicznych, informacyjnych i społecznych. BOWIEM odpowiednia organizacja kształcenia bez barier umożliwia studentom z niepełnosprawnościami pełną możliwość zdobycia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych przydatnych w życiu zawodowym. Dlatego tak ważne jest stworzenie odpowiedniego systemu wsparcia studentów z niepełnosprawnościami na uczelni. Wsparcia opartego na zasadach przedstawionych przez Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), które zawierają potrzebę zintensyfikowania działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w dostępie do kształcenia na poziomie wyższym. Istotnymi elementami tych zasad jest rozwijanie potencjału osoby z niepełnosprawnością w związku z realizowanym przez nią procesem kształcenia i utrzymanie standardu akademickiego.

Charakterystyka badania

Wywiady zostały przeprowadzone w okresie od maja do września 2020 roku w formie zdalnej. Wszystkie prowadzone były w formie wywiadu półotwartego, to znaczy opartego na scenariuszu pytań. Dotyczyły one doświadczeń osób badanych związanych z okresem studiowania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu (UEP), a także z wejściem na rynek pracy. Przeprowadzono pięć wywiadów, trwających od 40 do 60 minut, wśród rozmówców było czterech mężczyzn oraz jedna kobieta. Badani zostali wybrani do tego badania na podstawie ich szczególnych doświadczeń, jakim jest studiowanie osoby z niepełnosprawnością. Jednak w trakcie wywiadów tylko dwie osoby wspominały o swoim ograniczeniu, w przypadku pozostałych badanych temat nie został poruszony.

Badani w 2020 roku byli w wieku od 27 lat do 29 lat, w okresie od 3 do 5 lat po studiach. Dwie osoby ukończyły zarówno pierwszy jak i drugi stopień studiów na UEP, natomiast reszta tylko drugi stopień. Trójka badanych to absolwenci studiów dziennych, a pozostałe dwie studiów zaocznych. Trzy osoby pochodzą spoza Poznania – Zielonej Góry, Konina i Krotoszyna, jednak tylko jedna z nich po studiach zdecydowała się wrócić do swojego miasta rodzinnego, natomiast reszta badanych pozostała w Poznaniu. Wśród

badanych dwie osoby były w związku, jedna w partnerskim oraz posiadała dziecko, a druga w małżeńskim.

Wszyscy badani podejmowali pracę już w trakcie studiów, która miała stanowić pierwsze doświadczenia w późniejszej karierze zawodowej. Dla trzech rozmówców podjęte w trakcie studiów zatrudnienie bądź staż były kontynuowane na w formie zatrudnienia na pełen etat po studiach. Ponad to tylko jedna osoba wśród badanych prowadziła swoje własne przedsiębiorstwo, reszta badanych pracowała w różnego typu podmiotach - w organizacji pozarządowe bądź większych przedsiębiorstwach.

Wsparcie studentów z niepełnosprawnościami w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu

Jedną z form wsparcia studentów z niepełnosprawnością na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu jest niewątpliwie aktywizowanie tej grupy społecznej poprzez tworzenie otoczenia bez barier. Uniwersytet przykłada dużą wagę do wprowadzania modelu równych szans w dostępie do edukacji studentom z niepełnosprawnościami. Umożliwiła to przyjęta przez uczelnię strategia długoterminowych oraz systematycznych działań. Do głównych celów UEP należy przystosowanie procesu dydaktycznego do specjalnych potrzeb wynikających z różnych rodzajów niepełnosprawności, ukształtowanie otoczenia bez barier architektonicznych i społecznych, a także wdrożenie mechanizmów aktywizujących studentów i pracowników uczelni. W ostatnim czasie zauważalne są znaczne zmiany polepszające sytuację osób z niepełnosprawnościami, w szczególności w zakresie edukacji akademickiej. Widoczne zmiany są zauważalne zarówno w infrastrukturze uczelni, a w szczególności w otoczeniu społecznym.

Pełnomocnik Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu przykłada dużą wagę do tworzenia równych szans w dostępie do edukacji osobom z niepełnosprawnościami. Pełnomocnikiem Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami jest dr Katarzyna Lis powołana przez Rektora UEP na kadencje: 2012 – 2016; 2016 – 2020 i 2020 – 2024.

Zarządzeniem nr 92/2020 Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu powołano Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami oraz określono podstawowe zadania Pełnomocnika.

Do podstawowych zadań Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami należy:

- 1) podejmowanie działań zmierzających do likwidacji barier uniemożliwiających osobom z niepełnosprawnościami udziału w życiu społeczności akademickiej;
- 2) podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia pomocy technicznej lub usług specjalistycznych, podnoszących niezależność studentów z niepełnosprawnościami lub przewlekle chorych;
- 3) podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia dostępu do zajęć dydaktycznych studentom z niepełnosprawnościami i przewlekle chorym, którzy nie są w stanie standardowo realizować programu studiów;
- 4) udzielanie pomocy pracownikom prowadzącym zajęcia dydaktyczne, w których biorą udział studenci z niepełnosprawnościami;
- 5) opiniowanie wniosków kierowanych do organów Uczelni dotyczących osób z niepełnosprawnościami.

Oddziaływanie Pełnomocnika na otoczenie akademickiej społeczności wpływa na ukształtowanie systemu wartości obejmującego:

- Uświadomienie społeczności akademickiej istoty niepełnosprawności oraz problemów z tym związanych,
- Pozyskanie akceptacji i poparcia otoczenia do osób z niepełnosprawnościami,
- Wzbudzenie i utrwalenie zaufania oraz pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnościami w otoczeniu,
- Przewyciężenie uprzedzeń i negatywnych stereotypów w środowisku, przeciwdziałanie im, rozwiązywanie konfliktów,

Bardziej szczegółowe cele realizowane przez Pełnomocnika skupiają się wokół:

- Ułatwiania studentom z niepełnosprawnościami dostępu do edukacji na poziomie akademickim,
- Dostosowania wymogów formalnych i struktur administracyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- Usuwania barier w dostępie do zasobów informacyjnych i zajęć dydaktycznych,
- Usuwania barier architektonicznych w uczelni i jej otoczeniu,
- Integracji i promocji środowiska studentów z niepełnosprawnościami,
- Kształtowania przychylnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami,
- Informowania kandydatów na studia o możliwościach kształcenia się przez osoby z niepełnosprawnościami na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu,
- Wymiany doświadczeń między uczelniami w zakresie podnoszenia jakości usług oferowanych studentom w ramach obecnych możliwości,
- Monitoringu aktualnych programów i środków docelowych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu nawiązał współpracę na rzecz studentów z niepełnosprawnościami z:

- Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON),
- Zakładem Ubezpieczeń Społecznych,
- Fundacją Pomocy Osobom Niesłyszącym „TON” z siedzibą w Poznaniu,
- Fundacją Integracja,
- Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, Politechniką Poznańską, Uniwersytetem Przyrodniczym,
- Polską Organizacją Pracodawców Osób Niepełnosprawnych.

Działania Pełnomocnika polegają również na promowaniu środowiska studentów z niepełnosprawnościami, w tym celu w roku 2017 podpisano umowę o współpracy z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). W ramach tej współpracy m.in. wspólnie ustalano tematykę prac dyplomowych, zorganizowano konferencje naukowe oraz zapraszano specjalistów PFRON jako wykładowców.

W roku 2021 absolwentka UEP, pani Magister Milena Wiśniewska została laureatką III miejsca w XVII edycji Konkursu „OTWARTE DRZWI” na najlepsze prace magisterskie i doktorskie oraz projekty kół naukowych, których tematem badawczym było zjawisko niepełnosprawności w wymiarze: zdrowotnym, zawodowym lub społecznym. Organizatorem Konkursu był Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Nagroda została przyznana za pracę magisterską pt. Edukacja konsumentka dzieci z niepełnosprawnościami (badanie eksperymentalne z wykorzystaniem książeczki sensorycznej). Promotorem pracy była dr hab. Lilianna Nowak.

W ramach współpracy z PFRON zorganizowano następujące konferencje naukowe:

- 27.05.2020 – 10.06.2020 – „Strategia Budowania Świadomości i Edukacji Konsumentów. Konsumenti niepełnosprawni. Nowe wyzwania dla rynku i Marketingu ”
- 30.05.2019 - "Strategie budowania świadomości i edukacji konsumentów. Konsumenti niepełnosprawni. Nowe wyzwania dla rynku i marketingu";
- 28.03.2019 „Innowacje w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych”;
- 19.04.2018 „Osoby z niepełnosprawnością – niewykorzystany kapitał. Niepełnosprawni w biznesie”;
- 31.03.2017 „SZANSA – POTENCJAŁ – MOŻLIWOŚCI ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH”

Ponadto Pełnomocnik w ramach podpisanych porozumień z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych i Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych współorganizował na terenie uczelni następujące projekty:

- „Dzień Osób z Niepełnosprawnością” (23.05.2019), w którym uczestniczyli studenci, doktoranci i pracownicy UEP oraz instytucje, stowarzyszenia i fundacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
- „Sięgnij po sukces!” (11.05.2018), którego celem było uaktywnienie osób z niepełnosprawnością (zawodowe i społeczne) oraz zachęcenie pracodawców do zatrudniania osób z niepełnosprawnością. Adresatami wydarzenia byli studenci z niepełnosprawnością, pracodawcy oraz organizacje pozarządowe.

Ponadto w ramach działań skierowanych do studentów UEP zorganizowano następujące konferencje, szkolenia i projekty:

- 10.01-28.01.2021 konferencja naukowa *Strefa Młodego Naukowca 2021. Komunikacja marketingowa a osoby z niepełnosprawnościami. Problemy i propozycje ich rozwiązania*. Konferencja zawierała 3 sesje: 10.01., 21.01., 28.01.2021. W trakcie konferencji zostały zaprezentowane propozycje nowych rozwiązań, produktów i usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami w sferze komunikacji marketingowej;
- 10.03.2020 – warsztaty w ramach projektu DisAbility, który został realizowany we współpracy z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów. Celem projektu było przybliżenie tematyki niepełnosprawności i przełamywania barier społecznych. projekt pozwalał zrozumieć problemy, z jakimi na co dzień zmagają się osoby z niepełnosprawnościami, rozwiera wszelkie wątpliwości oraz umożliwia poprawę komunikacji z osobami niepełnosprawnymi w naszym otoczeniu;
- 07.03.2020 - Integracyjne Mistrzostwa Polski AZS w badmintona, w hali sportowej UEP;
- 04.03.2020 – zorganizowanie z Fundacją Aktywnych Furia i Fundacją Fiona szkolenia z projektu „JESTEŚMY” - spektrum autyzmu. Celem projektu było zainspirowanie studentów oraz wszystkich uczestników życia studenckiego, wykładowców i pracowników uczelni do baczniejszego rozglądania się wokół siebie i dostrzeżenia nie tylko ludzi z widoczną niepełnosprawnością;
- 29.11.2019 – współorganizacja konferencji *Kampania Społeczna PUK, PUK. Pytaj Usłysz Korzystaj*, realizowanego w ramach współpracy z OAK Usługi Opiekuńcze Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu, ul. Grobelnego 7. Celem kampanii było łamanie stereotypów związanych z osobami niepełnosprawnymi;
- 2018 - 2019 – zorganizowanie przez Pełnomocnika szkoleń dla studentów UEP w zakresie: Posługiwania się polskim językiem migowym (PJM) w stopniu

komunikatywnym, ze szczególnym uwzględnieniem konstrukcji gramatycznych stosowania zasad Savoir-vivru w kontaktach z klientami niesłyszącymi oraz znajomości podstawowych form komunikacji z osobami niesłyszącymi z uwzględnieniem zapisów ustawy o języku migowym;

Uczelnia promuje również wydarzenia kulturalne, których celem jest promowanie otwartości na niepełnosprawność:

- 02–13.03.2020 – Zorganizowanie wystawy prac malarskich dziewczynki ze spektrum autyzmu realizowaną we współpracy z Fundacją Masz Wielką Wartość;
- 17.06.2019 – współdział w organizacji wystawy płaskorzeźb *W drewnie – ukryte* z pasją *odkryte* oraz spotkanie autorskie z Panem Andrzejem Strablem. W szczególności zapraszamy osoby z niepełnosprawnością wzroku, aby dotknąć i zobaczyć ukryte w drewnie piękno. Miejsce: Biblioteka Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu;
- 12.2018-30.01.2019 zorganizowanie wraz z PFRON w Czytelni Czasopism Biblioteki Głównej UEP wystawy prac plastycznych ogólnopolskiego konkursu "Sztuka Osób Niepełnosprawnych" pt.: "Niepodległa bez barier - od morza do Tatr";
- 25.04.2018 – zorganizowanie w auli UEP spektaklu teatralnego „SHIRLEY VALENTINE” autorstwa Willyego Russella - Teatr Poczekalnia z Łodzi. Spektakl miał charakter integracyjny sztuka była z wewnętrzną audiodeskrypcją dla osób niewidomych oraz z tłumaczeniem języka migowego dla osób niesłyszących. Projekt UEP we współpracy z PFRON, Wielkopolskim Stowarzyszeniem Niewidomych dofinansowany ze środków miasta Poznania;
- 05.02.-26.02.2018 – włączenie się w inicjatywę promowania idei integracji osób z niepełnosprawnością w społeczeństwie m.in. poprzez prezentowanie i popularyzowanie osiągnięć sportowców Olimpiad specjalnych – zaprezentowanie przez Oddział Wielkopolski PFRON w budynku CEUE naszej Uczelni Wystawy „Pragnę zwyciężyć”, która obejmuje 32 wielkoformatowe zdjęcia prezentujące zmagania Polskiej Reprezentacji Olimpiad Specjalnych podczas Światowych Zimowych Igrzysk Olimpiad Specjalnych w Austrii w marcu 2017 roku;
- Grudzień 2018 – zorganizowanie w budynku CEUE wystawy prac konkursowych dzieci z poznańskich przedszkoli i szkół na temat „Rysunek o Białej Lasce” organizowany przez Wielkopolskie Stowarzyszenie Niewidomych
- 04.12.2017 – zorganizowanie na UEP wraz z PFRON, konkursu filmowego o tematyce osób niepełnosprawnych i zachęcenia studentów do wzięcia udziału w tym projekcie;

- 10.05.2017 - zorganizowanie na UEP przez Pełnomocnika Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych, we współpracy z Wielkopolskim Stowarzyszeniem Niewidomych spektaklu teatralnego pt. „Listy do Michaliny” w reżyserii Pawła Kamzy. Spektakl miał charakter integracyjny z wewnętrzną audiodeskrypcją oraz z tłumaczeniem na język migowy;
- 05.12. – 19.12.2016 - Zorganizowanie wystawy dotyczącej rozszerzania wiedzy na temat osób z niepełnosprawnościami - wystawa prac dziecięcych o tematyce niepełnosprawności wzroku.

Dla pracowników UEP zorganizowano szereg szkoleń podejmujących problematykę niepełnosprawności:

- „Niepełnosprawność” szkolenie w ramach projektu "Dostosowanie budynków oraz oferty dydaktycznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu do potrzeb studentów z niepełnosprawnością",
- „Porozmawiajmy o depresji”;
- „Uczelnia wobec zaburzeń psychicznych. Komunikacja i formy wsparcia edukacyjnego studentów i kandydatów na studia z zaburzeniami psychicznymi”;
- „Praca ze studentami z trudnościami natury psychicznej i poznawczej;
- „Kontakt z osoba niedosłyszącą i niesłyszącą” Projekt współfinansowany ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego;
- „Publikacja dostępnych treści” - przekazanie uczestnikom niezbędnej wiedzy dotyczącej publikacji dostępnych treści na stronie internetowej dla każdej grupy odbiorców narażonej na wykluczenie cyfrowe;
- „Kurs nauki języka migowego (PJM)” - pracownicy poznali praktyczne umiejętności posługiwania się językiem migowym, a także zapoznają się z problematyką potrzeb środowiska osób niesłyszących.

Studenci z niepełnosprawnościami mogą korzystać ze szerokiej bazy staży, praktyk i ofert pracy oferowanych przez uczelnię oraz konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego. Ponadto uczelnia organizuje Targi Pracy na UEP.

W ramach działań uwrażliwiania na niepełnosprawność pracownicy, studenci i doktoranci włączają się chętnie do akcji charytatywnych zbiórek:

- grudzień 2016 - styczeń 2017 - Zorganizowanie przez Pełnomocnika, Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Katedrę Pracy i Polityki Społecznej zbiórki okularów w ramach projektu organizowanego przez ambasadorkę fundacji Dzieci AFRYKI;
- styczeń 2021 – Biblioteka zapachów dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych w Owińskach.

Infrastruktura wspierająca osoby z niepełnosprawnościami

Infrastruktura wspierająca osoby z niepełnosprawnościami Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu posiada wiele udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami. Wszystkie obiekty wyposażone są w windy, które umożliwiają przedostanie się na wyższą/niższą kondygnację. W budynkach A, B, SPNJO, Collegium Altum oraz CEUE znajdują się toalety ze specjalnym przeznaczeniem dla osób z niepełnosprawnościami. We wszystkich budynkach dydaktycznych Uniwersytetu zamontowane są tabliczki brajlowskie. W 2018 roku ukończono projekt zamontowania w budynku CEUE pięciu planów tyflograficznych dla osób niewidomych i słabo widzących. Każdy z planów tyflograficznych znajduje się na odrębnym piętrze i wyposażony jest w system nawigacyjno-informacyjny TOTUPOINT. W 2020 roku wszystkie portiernie w budynkach uczelni, w tym w domach studenckich, zostały wyposażone w stanowiskowe pętle indukcyjne wspomagające słyszenie osób niedosłyszących. W 2015 roku został zakupiony sprzęt wspomagający słyszenie (przenośne pętle indukcyjne), który jest przeznaczony dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnością słuchu. Sprzęt ten dostępny jest także dla pracowników UEP na potrzeby organizacji spotkań i konferencji z udziałem osób słabosłyszących lub niesłyszących.

Uczelnia udostępnia studentom i doktorantom ze znaczną niepełnosprawnością wzroku oprogramowanie powiększająco-czytające oraz książki w wersji elektronicznej. Ponadto wykładowcy mają możliwość przygotowania materiałów graficznych na zajęcia w formie wypukłej przy zastosowaniu wygrzewarki do specjalnego papieru pęczniejącego.

Uczelnia regularnie organizuje różne szkolenia dla pracowników, którzy mają lub mogą mieć styczność z osobami z niepełnosprawnościami (m.in. kursy języka migowego oraz szkolenie, które ma pomóc w korzystaniu ze stron internetowych osobom, które są narażone na wykluczenie cyfrowe, czy szkolenie z zakresu projektowania i zapewnienia dostępności infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych). Zespół ds. Osób z Niepełnosprawnościami Biura Obsługi Studenta jest istotnym wsparciem studentów i pracowników z niepełnosprawnością, w zakresie infrastruktury. Możliwe jest m.in. wypożyczenie sprzętu wspomagającego słyszenie czy uzyskanie wsparcia osoby trzeciej (np. podczas egzaminu/zaliczenia).

Od roku 2020 uczelnia realizuje projekt pn. „Dostosowanie budynków oraz oferty dydaktycznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu do potrzeb studentów z niepełnosprawnością” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Priorytet III *Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju*, Działanie 3.5 *Kompleksowe programy szkół wyższych* z konkursu „Uczelnia dostępna”.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznania posiada wiele udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami, jak windy, podjazdy i toalety. Zainstalowano także tabliczki brajlowskie, plany tyflograficzne, zakupiono sprzęt dla osób z niepełnosprawnością słuchu i

niedowidzących. Uczelnia posiada również oznakowane miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami.

Wsparcie procesu dydaktycznego

Nadrzędnym celem działalności Pełnomocnika jest umożliwienie studentom z niepełnosprawnościami pełnego uczestnictwa w procesie dydaktycznym. Nie chodzi tu o tworzenie przywilejów, ale o wyrównywanie szans edukacyjnych osób o różnych rodzajach niepełnosprawności. Wyrównywanie szans edukacyjnych w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu odbywa się od momentu postępowania rekrutacyjnego, aż do rozpoczęcia pracy zawodowej przez absolwentów. W tym celu konieczne są działania zmierzające do likwidacji barier architektonicznych, informacyjno-komunikacyjnych, cyfrowych i psychologicznych utrudniających studiowanie.

Na uczelni od 1.02.2015 r., zarządzeniem Rektora UEP zostało utworzone Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, obecnie Zespół do spraw Osób z Niepełnosprawnościami. Do zadań zespołu należy:

- 1) podejmowanie działań zmierzających do likwidacji barier uniemożliwiających osobom z niepełnosprawnościami udział w życiu społeczności akademickiej lub utrudniających kształcenie się;
- 2) bieżąca obsługa studentów i kandydatów z niepełnosprawnościami;
- 3) integracja studentów z niepełnosprawnościami;
- 4) promowanie UEP jako instytucji przyjaznej osobom z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności wśród potencjalnych kandydatów na studia (m.in. poprzez informowanie o możliwościach i warunkach studiowania na UEP osób z niepełnosprawnościami);
- 5) informowanie studentów z niepełnosprawnościami o bieżących sprawach, stypendiach socjalnych, stypendiach specjalnych, zapomogach, stypendiach Rektora dla najlepszych studentów oraz stypendiach Ministra za wybitne wyniki w nauce i w sporcie;
- 6) reprezentowanie Uczelni m.in. w konferencjach, seminariach dotyczących tematu niepełnosprawności;
- 7) współpraca z pełnomocnikami rektorów ds. osób z niepełnosprawnościami i studentami z niepełnosprawnościami innych uczelni wyższych, w celu wymiany doświadczeń i realizowaniu wspólnych działań,
- 8) współpraca z instytucjami rządowymi (m.in. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Rzecznika Praw Obywatelskich, PFRON-u) i samorządowymi (m.in. Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, Miejskim Ośrodkiem Pomocy

Rodzinie w Poznaniu, Pełnomocnikiem Miasta Poznania ds. Osób z Niepełnosprawnościami) oraz organizacjami, których statutowym zadaniem jest wspieranie osób z niepełnosprawnościami;

9) podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia dostępu do zajęć dydaktycznych studentom z niepełnosprawnościami i przewlekle chorym, którzy nie są w stanie standardowo realizować programu studiów;

10) kształtowanie postaw środowiska akademickiego wobec osób z niepełnosprawnościami;

11) gromadzenie i weryfikacja dokumentacji dotyczącej studentów z niepełnosprawnościami UEP;

12) udzielanie pomocy pracownikom jednostek organizacyjnych UEP prowadzącym zajęcia dydaktyczne, w których biorą udział studenci z niepełnosprawnościami;

13) opiniowanie wniosków kierowanych przez studentów z niepełnosprawnościami do rektora, komisji stypendialnych lub dyrektorów kierunków studiów w sprawach objętych regulaminem studiów;

14) przygotowywanie sprawozdań z działalności dla władz Uczelni oraz rozwiązywanie wszystkich sprawy, z którymi zwróca się studenci.

W uczelni wdrożono Regulamin przyznawania wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz dysponowania środkami dotacji na zadania związane z zapewnieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do Szkoły Doktorskiej UEP, kształceniu na studiach i studiach doktoranckich oraz w Szkole Doktorskiej UEP, a także w prowadzeniu działalności naukowej w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu (Zarządzenie Rektora nr 70/2019 z dnia 8 listopada 2019 r. zaktualizowane Zarządzenie Rektora nr 65/2021). Wsparcia kandydatów na studia odbywa się poprzez dostosowanie materiałów informacyjno-rekrutacyjnych dla osób z niepełnosprawnością wzroku oraz formy egzaminu na studia do potrzeb kandydatów. Komisja rekrutacyjna służy również pomocą osobom z niepełnosprawnościami w trakcie procesu rekrutacyjnego.

Studenci z niepełnosprawnościami mogą skorzystać ze wsparcia asystenta osoby niepełnosprawnej, który między innymi pomaga w sporządzeniu notatek, dotarciu do literatury oraz w załatwieniu formalności na uczelni. Ponadto studenci z niepełnosprawnościami w mają zagwarantowane wsparcie w formie dodatkowych zajęć dydaktycznych, w tym lektoratów z języków obcych, prowadzonych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Zajęcia dodatkowe umożliwiają poświęcenie odpowiedniej ilości czasu studentowi z określoną niepełnosprawnością oraz przygotowanie dla niego pomocy dydaktycznych. Tym samym student uczeńszcza na planowe zajęcia z grupą oraz dodatkowe indywidualne. Takie rozwiązanie umożliwia studentowi

zarówno integrację z grupą oraz zdobycie wiedzy i umiejętności na tym samym poziomie jak inni studenci. Niektóre zajęcia muszą być w całości dostosowane do rodzaju niepełnosprawności i dlatego student ma możliwość wsparcia w formie indywidualnych zajęć dydaktycznych, które zostają dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości studentów lub doktorantów z niepełnosprawnościami,

Inną formą wsparcia objęte są zajęcia z wychowania fizycznego oraz dodatkowe zajęcia sportowe, bowiem kadra Studium Wychowania Fizycznego i Sportu jest świetnie wykwalifikowana w kontekście sportu osób z niepełnosprawnościami. Wykładowcy Studium są instruktorami i trenerami osób z niepełnosprawnościami i nieustannie podnoszą swoje kwalifikacje uczestnicząc w kursach i konferencjach z tematyki sportu osób z niepełnosprawnościami. Nasi studenci mogą również uczestniczyć w zajęciach sekcji osób niepełnosprawnych, która przygotowuje do startu w zawodach sportowych. Student UEP Maciej Błaszczyk zdobył złoty medal w tenisie stołowym podczas Integracyjnych Mistrzostw Polski AZS, które odbyły się 4-6.12.2020 r. na Uniwersytecie Gdańskim. Gra na najwyższym poziomie zapewniła naszemu studentowi najwyższe miejsce na podium w klasyfikacji indywidualnej. W tej samej dyscyplinie sportowej Uczelnię godnie reprezentował również Norbert Mokrzycki, plasując się na 5. miejscu w rozgrywkach. Uczelnia

Zespół ds. Osób z Niepełnosprawnościami pomaga wykładowcom w dostosowaniu materiałów dydaktycznych i naukowych dla studentów, doktorantów z różnymi rodzajami i stopniami niepełnosprawności. Ponadto uczelnia zapewnia dostęp do literatury naukowej wspierającej proces kształcenia, z której mogą korzystać niepełnosprawni studenci i doktoranci, w tym zakup pozycji bibliotecznych, przenoszenie treści do formy dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami (wersje tekstowe, wersje graficzne w warstwą cyfrową i opisami alternatywnymi, druk powiększony, druk brajlowski, nagrania audio itp.).

Uczelnia umożliwia wypożyczenie sprzętu i urządzeń specjalistycznych wspomagających proces dydaktyczny dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami.

Ponadto uczelnia zapewnia studentom i doktorantom z niepełnosprawnościami wsparcie psychologiczne. Studenci korzystają z konsultacji psychologicznych, które wspomagają rozwój psychospołeczny i poznawczy oraz stymulują sprawności uczenia się studentów i doktorantów niepełnosprawnych, którzy z różnych przyczyn natrafiają na przeszkody w studiowaniu. Pomoc psychologiczna TUTORA jest adresowana do osób, które w związku z obniżeniem sprawności motorycznej, percepcyjnej, poznawczej bądź społecznej narażone są na różne formy wykluczenia społecznego, zarówno wewnątrz społeczności akademickiej, jak i poza nią oraz na automarginalizację i autowykluczenie.

Charakterystyka procesu wchodzenia na rynek pracy

Modele relacji studiowania i zatrudnienia

W przypadku osób z niepełnosprawnościami wkraczającymi na rynek pracy można mówić o przynajmniej trzech modelach funkcjonowania w odniesieniu do relacji edukacja-zatrudnienie. W najbardziej popularnym sposobie wchodzenia w dorosłość w Polsce, studia poprzedzają pracę zarobkową, co oznacza, że młode osoby najczęściej rozpoczynają poszukiwanie stałego zatrudnienia po zdobyciu dyplomu studiów wyższych. Istnieje także model zupełnie odwrotny, szczególnie popularny w krajach skandynawskich, w którym zatrudnienie poprzedza rozpoczęcie edukacji wyższej. Młodzi dorośli decydują się na pójście na studia dopiero po jakimś czasie. Istnieje też model polegający na robieniu sobie dłuższej przerwy między nauką. W przypadku osób z niepełnosprawnościami jedną z przyczyn takiej przerwy jest pogorszenie stanu zdrowia i wymagana rehabilitacja.

Istnieją również modele mieszane, w których zatrudnienie próbuje się godzić z pracą równocześnie, robi sobie przerwy w pracy albo studiach, np. biorąc urlop, w tym na podratowanie zdrowia.

Połączenia takie stanowią odpowiedź na bolączki niedostatku praktyki, skutecznie odnosząc się do zdobytej wiedzy na zajęciach, następnie aplikowanej w pracy, a także zwrotnie, wiedza praktyczna zostaje odnoszona do zagadnień poruszanych na studiach. W takich sytuacjach możemy mówić o działaniu efektu synergii, wspierających siebie wzajemnie edukacji i zdobywania doświadczenia/podnoszenia kwalifikacji.

Należy jednak zaznaczyć, że taki tryb funkcjonowania, który możemy porównać do pracy na dwa etaty, stanowi niewątpliwie trudne zadanie. Wymaga dużego wysiłku i nakładów czasowych, na które wielu osobom nie starcza sił.

Dyplom Uniwersytetu stanowi wartość na rynku pracy, dlatego studenci szukają sposobu na ukończenie studiów bez rezygnowania z pracy. Czasami pogodzenie wymagań pracy i studiów jest po prostu niemożliwe.

Z powodu tej i innych trudności wynikających z łączenia obowiązków, studenci próbują zredukować ryzyko niepowodzenia w każdym z obszarów, a także koszty psychiczne, decydując się na zmniejszenie zobowiązań czasowych na jednym lub drugim polu.

Jak wchodzą na rynek pracy?

Badani wchodzą na rynek pracy wcześniej niż po studiach. To nie dotyczy tylko prac dorywczych, ale również staży, które później mogą przerodzić się w pracę. Dlatego warto nie myśleć o studentach, jako przyszłych pracownikach, którzy są na etapie studiowania, a później wejdą w etap szukania pracy. Wydaje się, że jest to nieaktualne, że wejście na rynek pracy zaczyna się wcześniej.

To był bardzo intensywny czas

Według badanych oplaca się studiować i jednocześnie pracować. Moment, kiedy pracują i jednocześnie studiują, określają, jako czas bardzo intensywny, kiedy trzeba dzielić swoją uwagę pomiędzy pracę, a uczelnię. Jednak korzystne jest to, że później, kiedy kończą studia to nie odczuwają przeładowania, i jest im całkiem łatwo przejść z roli studenta pracującego do roli osoby pracującej. Ponadto praca podczas studiów stanowi według badanych dopełnienie tego, czego uczą się na studiach:

Bo tak, jak mówię, to, co się później w praktyce widzi, to czasami wydaje nam się z książki, że coś jest zupełnie innego, a później przychodzi do gdzieś tam, do praktyki i okazuje się, że to wygląda trochę inaczej. (...) Ale jednocześnie, jeżeli jest to powiązane, te studia są powiązane z kierunkiem, w którym aktualnie się kształci, no to już jest idealne połączenie. Bo to, co gdzieś tam wyuczysz się w książce, możesz od razu przełożyć do przełożyć na życie zawodowe czy po prostu zobaczyć, jak to w praktyce wygląda. I może wtedy takie studia są duże łatwiejsze i przyjemniejsze. Bo idąc na zajęcia, już gdzieś tam masz ogólny ogląd na jakiegoś konkretny temat i możesz po prostu, nie wiem, czasem z profesorem czy z wykładowcą jakąś swobodniejszą rozmowę prowadzić. Także jeżeli się studiuje coś, co się na co dzień robi, to w ogóle to jest rewelacyjny układ [d20]

Poza tym praca równoległe ze studiami, daje szansę na bycie atrakcyjniejszym dla przyszłego pracodawcy i większe szanse na rynku pracy. Takim sposobem może być również staż, który często jest pomostem do pełnego zatrudnienia w danej firmie. W ten sposób zdobywa się umiejętności, które są wymagane na danym stanowisku, ale w formie mniej zobowiązującej dla pracodawcy oraz pracownika.

Praca podczas studiów jest również strategią, żeby przekonać się czy to, w jakim kierunku dana osoba się kształci jest dla niej interesujące i czy chce się tym rzeczywiście zajmować. Właśnie dzięki kilku stażom, jeden z badanych zdołał przekonać się, że analiza danych nie jest tym, co chce robić na co dzień, a raczej wolałby zajmować się wizualizacją danych:

Pierwszym takim momentem to było właśnie po Kompanii Piwowarskiej, że nie chciałbym w siedzieć w analizie danych i w takich rzeczach. Że po prostu zwyczajnie jakby nie czuję się w tym. Później po stażu w Allegro zdałem sobie sprawę, że jakby czyste tematy sieciowe i tak dalej to nie jest coś, co mnie kręci, ani czy czuję się dobry.[d18]

Sposoby rozwoju

Mówiąc o wchodzeniu na rynek pracy, badani opowiadają o tym jak rozwijała się ich kariera, ale też ich wizja siebie i jak znaleźli się w tym miejscu, którym teraz są. Z moich pięciu wywiadów można wyodrębnić dwa sposoby opowiadania o swoim rozwoju i wizji siebie. Pierwszy z nich, widoczny jest u absolwenta, który obecnie zajmuje się wizualizacją danych, a jego kolejne kroki w edukacji oraz pracy podejmowanej w trakcie studiów, były podyktowane jak on to nazywa pragmatyzmem. W jego historii wybija się bardzo wczesna świadomość tego co chce robić oraz dążenie do tego, poprzez wybór studiów czy staży. Oprócz tego weryfikował on swoje plany i zainteresowania ze spotkanymi na uczelni kolegami oraz wykładowcami. Kierunek jego rozwoju przebiega od niego do świata zewnętrznego. Podobna jest historia absolwenta polityki społecznej, który pracuje w jednej z organizacji pozarządowych w Poznaniu. Jak opowiada zawsze wiedział, że chce zajmować się pracą na rzecz NGO-ów, co było podyktowane jego doświadczeniami pracy wolontariusza, czy bardziej prywatnym doświadczeniem niepełnosprawności. Te wydarzenia pozwoliły mu przekonać się, że praca na rzecz osób, np. niedowidzących, jest potrzebna. Los pierwszego absolwenta jest bardziej pomyślny, i jego wejście na rynek pracy było płynne. Podczas gdy ten drugi borykał się z bezrobociem i pracą niezwiązaną ze swoim zawodem oraz swoimi preferencjami. Mimo to łączy ich wewnętrzne przekonanie o tym, czym chcą się zajmować, które modyfikują w rezultacie interakcji z wykładowcami (W. Abramowicz, K. Lis), z kolegami lub w oparciu o doświadczenia ze staży czy wolontariatu.

Drugi model rozwoju zaczyna się na zewnątrz. To znaczy, że student podejmuje decyzje, co do kierunku studiów i przyszłej pracy, w oparciu o interakcję z otoczeniem, która dopiero potem trafia do niego, i podejmowane jest jakieś działanie. Przykładem jest absolwentka studiów zaocznych finansów i rachunkowości, drugiego stopnia, która swoją decyzję o wyborze studiów pierwszego stopnia podjęła w oparciu o rozmowę z pracującym na uniwersytecie wujkiem, i jego opisem możliwych zawodów po różnych kierunkach studiów. Natomiast kolejny stopień wybrała na podstawie rekomendacji promotora, który również zaoferował jej pracę w swojej firmie. Tak mówi o swojej obecnej sytuacji zawodowej:

Praca nie musi być aż tak ciekawa, jakby się tam nie wiadomo. Nie musi być nie wiadomo jak ciekawa, nie wiadomo jak twórcza. Ważne, żeby była ciekawa i rozwijająca. [d19]

Ten sposób kierowania swoim rozwojem czy karierą, wydaje się skierowany na zewnątrz. Studenci najpierw zbierają informacje ze świata zewnętrznego, a następnie weryfikują to ze sobą. Tym światem zewnętrznym, są osoby znaczące, ale może też być rynek i to, co się na nim obecnie przyda:

Powiedzmy: mój plan był taki, żeby być konkurencyjnym może kiedyś na rynku pracy i jeżeli mi się nie uda w sporcie, no to może gdzieś tam w takich

tematach związanych gdzieś tam, nie wiem, z czymś poza sportem, żeby być takim bardziej elastycznym na rynku pracy. [d20]

Tutaj absolwent logistyki i zarządzania przedsiębiorstwem, mówi o swojej pasji, czyli o sporcie, którą próbuje uaktualniać o rynek. U niego widać taką dwukierunkowość, bo on trochę mówi o sobie i swojej wizji sportowej kariery, ale kończy jednak, jako pracownik w logistyce, w pracy niezwiązanej ze sportem, a swoje wykształcenie, tworzy w interakcji z rynkiem i jego możliwymi potrzebami. Ostatni z badanych, absolwent zarządzania mówi o swoich zainteresowaniach, tj. wycenie nieruchomości, dla których przyszedł na UEP. Jednak obecnie zweryfikował je o to, co chce rynek oraz co da mu utrzymanie.

Te dwa kierunki rozwoju pokazują inne sposoby wchodzenia na rynek. Żadne z podejść nie gwarantuje lepszego startu po studiach, tak jest w przypadku absolwenta polityki społecznej, który mimo świadomości co chce robić, boryka się ze znalezieniem pracy. Nie chodzi również o to, że ten drugi model jest gorszy. W przypadku absolwentki finansów i rachunkowości czy absolwenta logistyki, udało się wejść na rynek i otrzymać pracę, z której można być umiarkowanie zadowolonym. Te modele uwydatniają natomiast istotną rolę rynku w kształtowaniu kariery studentów.

Jak UEP może im pomóc?

Ogólnie tutaj pomijam takie *dobre słowo o uczelni*, które pada w wywiadach (projekty, konkretni wykładowcy, uczenie się prezentacji). Odpowiadając na to pytanie jak UEP może pomóc, mam w głowie warsztaty, które będą przeprowadzone na koniec tego projektu, a nie zmiany w kształceniu czy programach poszczególnych kierunków. Wydaje mi się, że trudno wyciągać wnioski z tego, że jednej osobie excel na studiach się podobał, przydał w pracy, a dla drugiej był bardzo podstawową umiejętnością, mało przydatną. W związku z tym poniższe wnioski dotyczą raczej, jak UEP może pomóc w starciu studentek i studentów z rynkiem.

Ready made

Wydaje się, że duża część studentów pracuje (swoją drogą ciekawe, jaki procent), uważają, że jest to konieczne, odwołują się do wymagań rynku, potrzeb finansowych czy potrzeby posiadania pełniejszych kompetencji. Częściowo te dodatkowe prace czy staże udaje im się zdobyć za pośrednictwem UEP (targi, strona internetowa, wykładowcy, odbyte szkolenia). Z tych wywiadów wynika, że studenci powinni być takimi *ready made* pracownikami, którzy muszą od razu wejść w nowe zadania, i wiedzieć jak je zrobić. Trudno im sobie poradzić, z tym, że trzeba się czasem nauczyć jak coś wykonać, czy gdzie coś znaleźć itd. Nie mają zgody i przyzwolenia, na zderzenie się z pracą, z zadaniami, które nie wiadomo jak zrobić.

A tutaj nagle siedzi się przed pustą kartką, ma się jakieś stary biznesplan, czy starą wycenę, gdzie do każdej trzeba podejść inaczej. A ja o wycenie pojęcie miałam żadne [d19]

Stąd bierze się może tak często powtarzana przez osoby badane potrzeba praktyki:

Gdzieś tam miałem jakiś ogląd, taki teoretyczny, na niektóre rzeczy. Na, powiedzmy, jakieś wydania z magazynu, dlaczego tak, dlaczego tak, ale dla mnie to tak cały czas była sucha teoria. A teraz już, powiedzmy, jestem bliżej tej praktyki, teraz w pełni zaczynam to rozumieć. I wtedy to było czasami takie wykucie na blachę. "Aha, no dobra, no tak mniej więcej to ma wyglądać.". A dzisiaj to jest po prostu praktyka. No dobra to rzeczywiście. Uczyłem się o tym na studiach, ale teraz w praktyce dokładnie to wygląda tak i tak. D19 mówi o braku jakiś umiejętności w pracy, że nie wiedziała jak zrobić jakieś analizy finansowe, że nie wiedziała, gdzie znaleźć jakieś dane.

Z wywiadów wynika, że praktyka, której brakuje studentom czy absolwentom, związana jest z wdrażaniem się do pracy, z umiejętnością wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. Wydaje mi się, że pojawia się takie napięcie między tym, co może być oczekiwane od studentów, jako pracowników i ich niepokój czy będą w stanie sprostać. Na pewno również rynek generuje takie wrażenie, o czym również mówią badani. Absolwent Polityki społecznej, który szukał pracy w organizacji pozarządowej zwracał uwagę na trudne do sprostania wymagania pracodawców, np. kilkuletnie doświadczenie pracy w organizacji pozarządowej.

Przedstawiciel rynku

Kolejną kwestią jest pojawiająca się w wywiadach relacja UEP i rynek. Poniżej przytaczam cytat z wywiadu z absolwentem, który po studiach na Uniwersytecie Adama Mickiewicza, wybrał drugi stopień na Uniwersytecie Ekonomicznym:

Czyli cały czas chcę poszerzać swoją wiedzę, wiedzieć coraz więcej, umieć coraz więcej. A zarówno umieć rozmawiać z biznesem, tak, żeby się sprzedać albo żeby sprzedać swoje pomysły

Z oczekiwań jakie ma wobec UEP – umieć rozmawiać z biznesem – widać, że ta uczelnia postrzegana jest jako gracz, który jakoś reprezentuje rynek i umie z nim *rozmawiać*. Uwzględniając taką zależność kontekst rynkowy, pojawiający się w wywiadach, jest bardziej zrozumiały. (bo w sumie co się dziwić, że oni tak o tym rynku mówią, jeżeli oni idą na uczelnie, która się tym rynkiem zajmuje)

To było też zarządzanie, specjalizacja była logistyka. Gdzieś tam myślę: świadomość tego, że... Inaczej. Sama logistyka wydaje mi się dzisiaj, cały czas, że to był dobry wybór, takim kierunkiem, który wtedy był gdzieś tam był bardzo rozwojowy. W tym momencie też gdzieś ci specjaliści do spraw

łańcucha dostaw są tam niezbędni na rynku pracy. Więc w ten sposób sobie gdzieś tam to myślałem. [d20]

Tutaj nie chodzi o ocenianie czy to dobrze, że nasza uczelnia jest tak kojarzona, ale o zauważenie, że skupienie się na rynku i zdobywaniu jak najlepszych kwalifikacji, żeby znaleźć dobrą pracę, i być konkurencyjnym, może być też związane ze specyfiką uczelni i jej kierunków.

Spotkanie

W wywiadach osoby badane opowiadały o różnego rodzaju spotkaniach, które ich zainspirowały, zmieniły ich zainteresowania lub pozwoliły się rozwinąć. Tutaj nie chodzi tylko o wykładowców lub prowadzone przez nich przedmioty, ale również spotkania w formie kursów czy certyfikatów, które pozwoliły im podnieść kwalifikacje, a nawet zdobyć oczekiwaną pracę. Co więcej, jeden z badanych podkreślał, że studia są też momentem rozeznania, co się chce po nich robić, i jest to kluczowe dla łatwości znalezienia przyszłego zatrudnienia:

Wydaje mi się, że to jest też moment, w którym osoba powinna sobie na to pytanie już odpowiedzieć. Dlatego, że moment, w którym kończy się studia i nie wie, co się chce robić dalej, to już jest za późno. To już później kończy się na tym, że szuka się pracy pół roku, rok i kończy się na robieniu tego, czego się nie chce. Jeżeli już na studiach nie wiesz przynajmniej, czego nie chcesz, a że to jest też duża sztuka, żeby powiedzieć sobie, czego nie chcesz, to później kończy się to dużymi problemami i dużym rozgoryczeniem, zawiedzeniem. Bo teoretycznie wszyscy mówią ci: "Idź na studia, bo później ci będzie łatwiej w pracy.". Tylko, że jeżeli to nie jest coś, co ty chcesz robić w życiu, to żadne studia, żaden papier ci tego nie da. [d18]

Dlatego różnego rodzaju doświadczenia podczas studiów pomagają, według badanych, rozeznąć, co jest dla nich interesujące, a w czym się kompletnie nie widzą. To może być coś, co dzieje się na uczelni, praca, ale również wolontariat:

Doświadczenia właśnie, wiedzę, jak funkcjonują osoby niewidzące, niedowidzące, słabosłyszące. To też kilka razy mogłem być przewodnikiem osoby niewidomej, umiem wczuć się w jej rolę. A sam będąc niedowidzącym i też kierując się empatią, wiedziałem, nabrałem takiej wiedzy na temat tej niepełnosprawności w szczególności.[d21]

Z tego, co mówią absolwenci o samych studiach, można wywnioskować, że uczelnia nie jest jedynym źródłem umiejętności, które zdobywają, jest jednym z jej dostawców. W przypadku badanego, który chciał początkowo zostać programistą, nowe umiejętności z tym związane zdobył, podczas dodatkowych kursów, staży i samokształcenia, ponieważ poziom na uczelni

był dla niego zbyt niski. Na podstawie tych wniosków, można zasugerować, że Uniwersytet Ekonomiczny mógłby być miejscem spotkań, gdzie nie tylko on dostarcza wiedzę i umiejętności, ale również inni aktorzy.

Z dodatkowymi problemami wejścia na rynek pracy borykają się osoby z niepełnosprawnością. Choć wśród badanych, tylko dwie osoby zadeklarowały jakiś rodzaj niepełnosprawności, to z ich historii wynika, że na Uniwersytecie Ekonomicznym spotkali się ze wsparciem i w miarę możliwości dostosowaniem przez wykładowców do ich potrzeb. Jednak w obu przypadkach, znalezienie pracy po studiach nie było łatwe. Tutaj również z pomocą przyszła uczelnia, w osobie Pani Dr Katarzyny Lis, która utrzymując kontakt z jednym z absolwentów, skontaktowało go z fundacją, w której dostał pracę.

Ich proces wejścia na rynek pracy, wiąże się z dodatkowymi, bardziej indywidualnymi ograniczeniami, które czasami powodują konieczność zmiany planowanego zawodu. Dodatkowo ich niepełnosprawność jest również wykorzystywana przez pracodawców, którzy poprzez zatrudnianie osoby niepełnosprawnej mogą otrzymać dodatkowe środki z PEFRON-u. Niestety nie wiąże się to z lepszymi warunkami pracy, a raczej z wynagrodzeniem minimalnym. Badane osoby z niepełnosprawnością, również podejmowały prace już w trakcie studiów, żeby zwiększyć swoje szanse na rynku i lepiej przyswoić wiedzę ze studiów.

Zakończenie

Podsumowanie pracy poświęćmy kwestii rekomendacji wynikającej z przeprowadzonych badań dotyczącej możliwości uczelni we wsparciu studentów z niepełnosprawnościami w znalezieniu pracy.

Elementem właściwego wsparcia studentów w znalezieniu pracy jest ścisła współpraca Pełnomocnika ds. Osób z niepełnosprawnościami i Zespołu ds. Osób z niepełnosprawnościami z Biurem Karier funkcjonującym na uczelni. Wydaje się właściwe rozszerzenie ofert pracy o oferty organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń oraz innych instytucji. Jednym z działań, które można już wprowadzić jest zachęcenie studentów z niepełnosprawnościami do odbycia nieobowiązkowych praktyk w organizacjach NGO. Na stronie internetowej uczelni warto w tym celu udostępnić oferty znajdujące się na stronie: <https://ogloszenia.ngo.pl/praca-staz/dam-prace>. Strona ta zawiera wiele atrakcyjnych ofert dla studentów studiujących kierunki na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu.

Warto również organizować spotkania z potencjalnymi pracodawcami zapoznając ich z dokonaniem studentów z niepełnosprawnościami i tym samym łamiąc bariery społeczne w kontekście wizerunku osób z niepełnosprawnościami.

Uczelnia powinna również zwiększyć wskaźnik związany z wyjazdami studentów z niepełnosprawnościami na Erasmus poprzez bezpośrednie informowanie studentów z niepełnosprawnościami o możliwościach wyjazdu na praktyki i studia. W tym celu Biuro Karier i Dział Współpracy z Zagranicą powinny organizować wspólne spotkania dedykowane studentom z niepełnosprawnościami.

Podejście uczelni związane ze wsparciem studentów z niepełnosprawnościami w znalezieniu pracy powinno być bardziej zindywidualizowane w związku ze specyfiką stanu zdrowia oraz warunków w jakich mogą oni podejmować zatrudnienie.